

PÅ UPPTÄCKTSFÄRD I POSTMUSEI BIBLIOTEK

Ett axplock bland nyinkomna frimärksböcker

Av Sigurd Tullberg

Det skulle vara intressant

att någon gång få utrett varför vi samlar frimärken. I åtskilliga fall är det måhända av estetiska skäl, vi tycker om märkena med sina vackra färger, och därför tror jag att många egentligen inte känner sig riktigt tillfreds med att samla enbart ett land eller ett motivområde.

Troligen skulle vi gärna vilja samla märken från många fler håll, och det är väl huvudsakligen praktisk-ekonomiska skäl, som får oss att begränsa samlandet. Men vi tycker att det är roligt och stimulerande att se även andra märken än dem vi själva samlar fast gud ska veta, att tillfällena därtill är tämligen fåtaliga, om vi inte råkar bo i någon av de större tät-orterna.

Visst kan man se frimärken från skilda håll på utställningar, icke minst i Postmuseum. Och visst ser vi snart sagt all världens frimärken avbildade i kataloger som Yvert och Michel.

Men helst vill vi se de riktiga märkena i riktiga färger, klara och tydliga, något som är uteslutet hos katalogernas små svart/vita avbildningar.

Man blir därför glad, när man får en bok i händerna med tusentals frimärken från alla trakter av jordklotet, avbildade i rätt färg och storlek. Jag syftar på James A Mackay: *Encyclopaedia of World Stamps 1945—1975*, utgiven 1976.

Mackay, tidigare föreståndare för British Museums frimärksavdelning, redogör för utgivningen, uppdelad i 10-årsperioder, dels i allmänna översikter för varje dekad, dels landvis. Texten är koncentrerad och innehåller väsentliga och sakkunniga uppgifter. Boken gör skäl för den anspråksfulla beteckningen »encyklopedi».

Frimärksreproduktionerna är som sagt riktigt utförda men lider något av att endast stämplade märken förekommer. Helhetsintrycket är positivt och man hade gärna velat se en sådan bok på svenska. Den gör nytta både för nybörjare, »vanliga» samlare och filatelist!

Encyclopaedia of World Stamps

Som kontrast till Mackays hela världen-bok

kan man räkna de många specialhandböcker över enstaka mindre områden, som i synnerhet brukat utmärka den anglosaxiska bokutgivningen.

Botaniserar man på hyllorna i Postmusei bibliotek hittar man åtskilligt av allmänt intresse trots de speciella ämnena. En för alla samlare spännan-

de och givande bok är sålunda B Hornadges *The Pitcairn Islands Stamp Catalogue* (1976).

Vi erinrar oss att Pitcairn-öarna koloniserades av myteristerna från »Bounty» och vi får en utmärkt redogörelse för den fortsatta, dramatiska utvecklingen. Vid ett tillfälle dödades allt manfolk utom en enda, som blev stamfader för de nya generationerna på Pitcairn Islands.

Vi får veta, att när The High Commissioner för västra Stilla havet i juni 1921 besökte ögruppen, konstaterade han: »Där finns inget postalt system. Brev och paket lämnas till fartyg som passerar för befordran via postmästaren i Panamakanalzonen.»

De enda frimärken som såldes på Pitcairn var nyzeeländska, vilket gav upphov till föreställningen att ögruppen lydde under Nya Zeeland. Förslag väcktes därför om utgivning av frimärken för att markera tillhörigheten. Men det dröjde ända till 1940 innan beslut fattades och den första serien utkom.

Boken avslutas med en fyllig redogörelse för hela frimärksutgivningen, som fö lämpar sig förträffligt för den som vill ha ett lagom stort samlarområde vid sidan av sitt ordinarie.

Nya samlarområden dyker upp

och gamla tas upp på nytt. Det erinras man om, när man bläddrar i Karl Kurt Wolters *Der Retour-Brief* (1976). Den föreliggande volymen behandlar visserligen endast det tyska postområdet, men boken ger massor av vinkar och råd till den som ämnar ägna sig åt returbrevens ofta fascinerande område. Boken är rikt illustrerad.

Det är här fråga om obeställbara brev, som återgår till avsändaren, försedda med returmärke. Framför allt är detta förstas ämne för posthistoriskt intresserade samlare — postal dokumentation är ju allt mer populär.

Naturligtvis finns en och annan, som betraktar returbrev som ett gränsområde. Sådana samlare kan då rekommenderas att exempelvis ägna sig åt österrikisk post i utlandet — otvivelaktigt en kvalificerad filatelistisk verksamhet.

Det får man fullt klart för sig, när man läser Keith Trainers *Austrian Post Offices Abroad* (1976). Framför allt var det fartyg från Österreichischer Lloyd Gesellschaft och D.D.S.G. som skötte transporterna till och från postkontoren i Turkiet, Mindre Asien och Egypten.

Av stor betydelse var den österrikiska postverksamheten i Liechtenstein, men det som fångslar mest genom sin originalitet är väl de egendomliga transaktioner som speciellt förekom på olika håll i Mindre Asien. Trainer lämnar många intressanta redogörelser för sådant.

Framför allt fäster man sig vid mängden av stämpelavbildningar, som verkligen måste underlätta för läsaren/samlaren.

Alltför få bilder

påträffar man emellanåt i filatelistiska skrifter. En sådan är den annars mycket användbara *The Christmas Story* av Mary Mansfield (1975).

Hon har samlat uppgifter om julfrimärken efter målningar, dock ej glas-målningar, och har konstnärerna som uppslagsord, inte landsnamnet, som ju annars är brukligt. Det innebär efter mitt förmenande en betydande fördel. De flesta konstvänner torde vara mer intresserade av att samla en viss konstnärs verk på ett ställe än att ha dem utspridda bokstavligen över hela världen.

Julfrimärken har blivit ännu populärare i vårt land sedan vi börjat få sådana märken varje år. Mycket populär är också Förenta Nationernas frimärken, som firade sitt 25-årsjubileum 1976.

Med anledning därav utgav FN:s postala administration en skrift »25 Years of Philatelic Highlights». Det är en filatelistiskt stimulerande redogörelse för det ur samlarsynpunkt intressantaste i samband med de olika utgåvorna. Man får t ex läsa om försäljningen av 1955 års souvenirblock med de längsta köerna i FN:s historia och de enorma överbeställningarna. Arket nytrycktes och ransonerades: endast ett ex till varje kund!

Det höll nästan på att bli revolution bland samlarna.

Den amerikanska revolutionen

orsakades av skattestämplor på tidningar, tidskrifter m fl publikationer, säger Adolph Koeppl i sin bok *The Stamps that caused the American Revolution*. Det är förstås inte riktigt sådana märken, som frimärkssamlare brukar pyssla med, men den som är intresserad kan låna boken från Postmusei bibliotek.

I vart fall tillhör skattemärkena inte den grupp, som det lönar sig att investera pengar i. Bill Hornadge, som vi tidigare omnämnt i samband med hans bok om Pitcairn Islands märken har också gett ut en skrift om hur man bäst investerar i frimärken. »Stamp Investment Guidelines» heter den (1976).

Många har brytt sina hjärnor kring det problemet och det är väl här som på de flesta områden att den som har pengar får pengar, och den som skaffat sig fina märken får också fina anbud på dem.

Det påstås, att de flesta önskar »a quick profit» — snabb vinst — och Mr Hornadge ger en del belysande exempel såsom Norfolk Islandfrimärkena 1974.

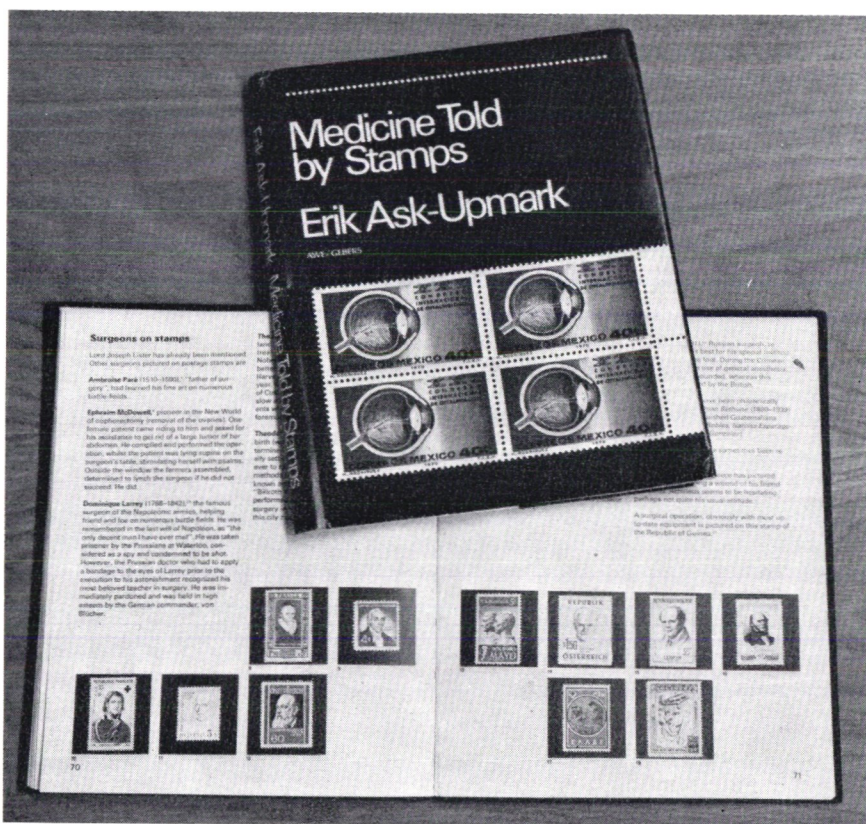
Märkena, som fått samma form som kartbilden av ön, var självhäftande. Den tekniska framställningen var besvärlig, och myndigheterna dröjde i det längsta med att annonsera utgåvan. Endast 50 000 st souvenirark trycktes och endast hälften av normalt antal av de lösa frimärkena

Vidare utgavs serien med anledning av UPU:s 100-årsjubileum, vilket bidrog till att ytterligare öka efterfrågan, när emissionen blev känd.

Följden blev att serien, som kostade 2 dollar nominal efter kort tid betalades med 12 dollar.

Visst skall samlandet berika

men för den seriöse samlaren är kunskaper och ökad allmänbildning minst lika väsentliga som ekonomiska fördelar. Vill man ha en verkligt nöjsam underhållning, som samtidigt ger allmänbildningen en hel del extra till-

Medicine Told by Stamps

skott, då kan Erik Ask-Upmarks bok »Medicine Told by Stamps» rekommenderas på det varmaste.

Professor Ask-Upmark är något av en sentida Olaus Rudbeck, mycket lärd, med den högtelligentes ibland halsbrytande fyndighet och kombinationsförmåga och hela tiden med glimten i ögonvrån.

Den okunnige och med smalare intelligens försedde undrar esomoftast över vad diverse vetenskapsmän och andra kända kulturpersonligheter har för anknytning till ämnet medicin. Max Planck och Albert Einstein t ex eller Hindenburg och Jean Sibelius.

Men — och det är det väsentliga — läsaren får upp ögonen för ett fascinerande samlarområde. De nära 700 frimärksbilderna kompletterar förträffligt den engelska texten, och den omfattande bibliografin ger fina tips åt den som vill veta mer om medicin och filateli.

Och liksom de flesta av oss har ett större eller mindre intresse för medicin, så gäller detsamma för ett brännande aktuellt område: kärnkraften. Joseph A Angelo heter författaren till boken »Stamps Tell the Story of Nuclear Energy».

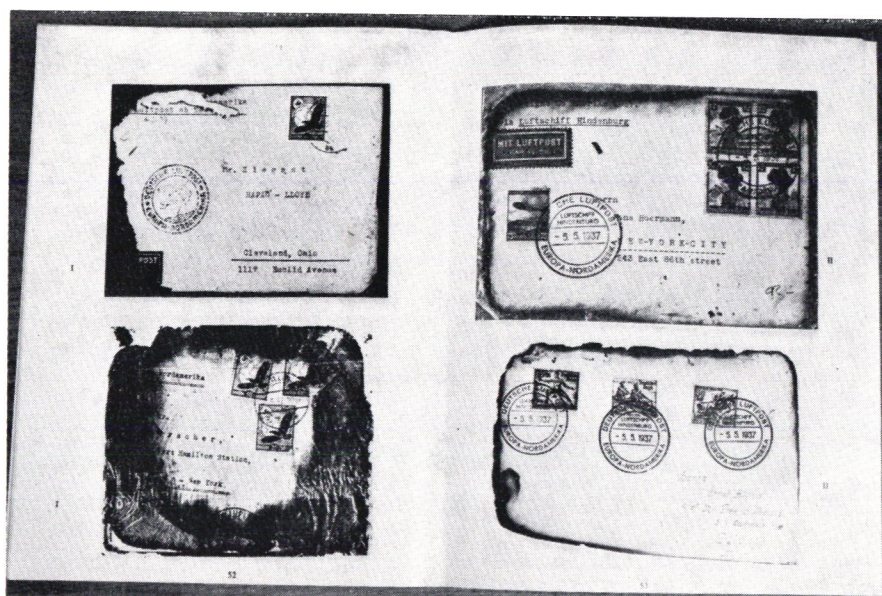
I korta kapitel redogör författaren för forskningar och upptäckter kring atomen och beskriver hur atomenergin används. Och varje avsnitt illustreras med dithörande frimärken. Boken, som utkom 1975, avslutas med förteckning över dittills utgivna frimärken på området samt ett dussintal fackböcker om atomenergi.

Kärnkraften betraktas ju av många som utlösare av global katastrof. En postal katastrof inträffade vid 19-tiden den 6 maj 1937 i samband med att zeppelinluftskeppet »Hindenburg» anlände till Lakehurst-flygfältet, New Jersey, USA, med passagerare och post från Tyskland.

Några minuter efter dockningen vid landningsmasten, där zeppelinaren, fylld med 200 000 kubikmeter vätgas, vajade för avtagande åskvädersvindar, slog flammor upp från överdelen av luftskeppet.

Trettiofyra sekunder senare störtade »Hindenburg» till marken, ett brinnande inferno, där 35 av de 97 ombordvarande brändes till döds. Nästan all post förstördes: endast 163 mer eller mindre svårt brandskadade försändelser kunde räddas.

I sin bok »Hindenburg Crash Mail: »The Search Goes On» (1976) redogör Arthur Falk med stöd av reproducerade officiella dokument för katastroffärdens posthistoria. Det är en dokumentation av unik fullständighet, bortsett från att av de 163 räddade zeppeliförsändelserna fortfarande ungefär hälften ännu inte är kända.

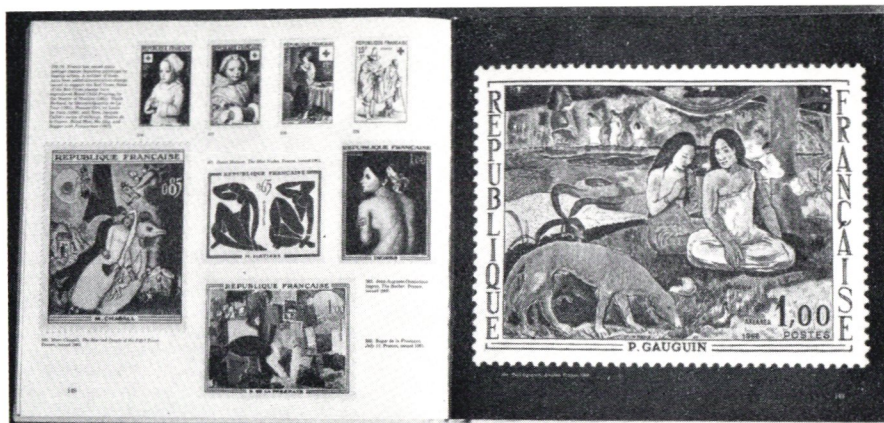
Hindenburg Crash Mail

Postverket översände dem till mottagarna med största snabbhet, och »The search goes on», som Falk påpekar i bokens titel. Han håller sig också strikt till ämnet och faller inte för den nära tillhands liggande frestelsen att dramatisera och göra sensation av en av posthistoriens mest sensationella händelser.

De nyssnämnda verken tillhör som tidigare nämnts speciallitteraturen. Men de allra flesta av oss vill förmodligen då och då se frimärken, massor av märken från många områden, från hela världen som stimulans och till nöje.

Och då har vi fått chansen till verklig njutning i David Lidmans »Treasury of Stamps — 1 200 rare and beautiful stamps in color» (1975). Det är nog det allra vackraste i bokväg, som hittills kommit ut när det gäller frimärken. Och inte enbart vackrast utan skickligast utvalt. De tolvhundra avbildade märkena är alla av stort intresse ur praktiskt taget alla synpunkter. Texten ger väsentliga upplysningar och verket är över huvud taget den bästa presentation av frimärkets värld, som någonsin givits.

Det är starka ord men inte överdrivna. Naturligtvis blir ett sådant praktverk dyrbart — i Sverige håller sig priset omkring 240 kronor — men den som skriver dessa rader tvekade inte.

Treasury of Stamps

Efter att ha studerat boken på Postmuseum gick jag ut till närmaste bokhandel och beställde boken, ett köp som jag inte ångrar. Till alla frimärkssamlare, som har möjlighet att besöka Postmuseum ställer jag uppmaningen: gå dit och njut av Lidmans bok! Och passa samtidigt på att låna hem några böcker, som intresserar dej — museets bibliotek är mycket välförsett och de här ovan uppräknade utgör endast en droppe i ett hav av läsvärd frimärksslitteratur.

I artikeln har följande böcker omnämnts:

Angelo, Joseph A.: Stamps Tell the Story of Nuclear Energy.

Ask-Upmark, Erik: Medicine Told by Stamps.

Falk, Arthur: Hindenburg Crash Mail: The Search Goes On.

Hornadge, B.: The Pitcairn Islands Stamp Catalogue.

» Stamp Investment Guidelines.

Koepfel, Adolph: The Stamps that caused the American Revolution.
in color.

Lidman, David: Treasury of Stamps — 1 200 rare and beautiful stamps

Mackay, James: Encyclopaedia of World Stamps 1945—1975.

Mansfield, Mary: The Christmas Story.

Tranmer, Keith: Austrian Post Offices Abroad.

U N: 25 Years of Philatelic Highlights.

Wolter, Karl Kurt: Der Retour-Brief.